

TBE-vaccination barn och ungdomar

Uppföljning 2024

Sammanfattning

Region Uppsala erbjuder kostnadsfri vaccination mot TBE till barn och ungdomar sedan 2022. Under 2024 har erbjudandet reviderats till att omfatta barn 1–18 år från tidigare 3–18 år. Vaccinationstäckningen med grundvaccination 3 eller fler doser har ökat från 24% till 31% i målgruppen. Täckningen är fortsatt ojämn, framför allt mellan olika distrikt inom kommunerna. 70% av givna doser ges av privata vaccinationsbyråer.

Med syfte att öka upptaget har skriftligt informationsmaterial på flera språk tagits fram, några BVC har börjat vaccinera i samband med planerade besök och några vårdcentraler som inte erbjudit TBE-vaccination till barn planerar för detta.

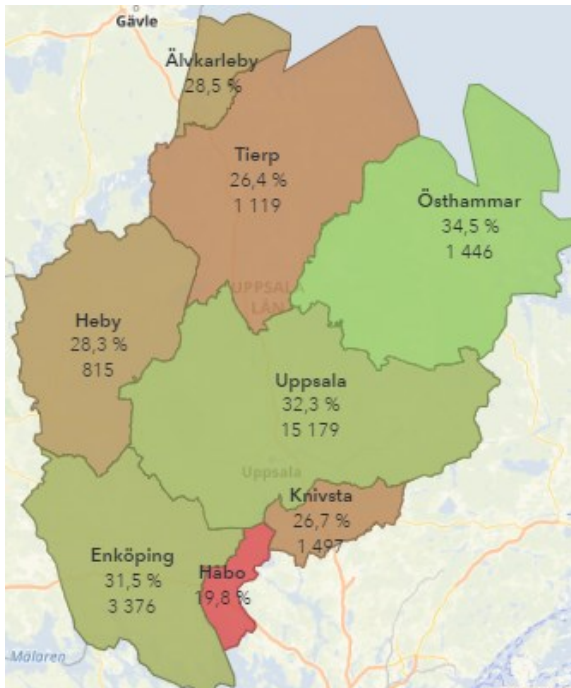

Bild 1. Karta över vaccinationstäckningen med tre eller fler doser TBE-vaccin hos barn 1–18 år i december 2024 i kommunerna i Region Uppsala.

Bakgrund

Tick-borne encephalitis, TBE, är en virusinfektion som drabbar hjärnan och överförs via fästingbett. Sjukdomen kan ha mycket varierande karaktär från mild feber till livshotande hjärninfection [1]. Mälardalen, inklusive Uppsala län, har många fall jämfört med landet i helhet och det är bara de med mer allvarlig bild som söker vård och diagnosticeras. Under 2024 har 31 diagnosticerade fall anmälts i regionen, vilket är något färre än föregående år (52 fall 2023, 44 fall 2022, 65 fall 2021) [2]. Region Uppsala erbjuder sedan 2022 kostnadsfri

vaccination till alla barn som bor i regionen. Syftet att erbjuda kostnadsfri vaccination till barn, i tillägg till ett skydd i barndomen, är att genom vaccination tidigt i livet när immunförsvaret ger ett bra svar, grundlägga en robust immunitet som skyddar även senare i livet då flertalet av de allvarligare TBE-fallen uppkommer.

Genomförande av vaccinationer 2024

Under året har 24 500 vaccindoser getts till 18 600 barn i åldrarna 1–18 år. 70% har vaccinerats på privata vaccinationsmottagningar och resterande inom primärvården. Ett fåtal vårdcentraler vaccinerar inte alls barn mot TBE.

Revision ålder

Som ett led i att nå fler barn under perioden då de är inskrivna på BVC sänktes åldern för kostnadsfri vaccination i samband med avtalsrevisionen i maj 2024 från 3–18 till 1–18 års ålder. Närmare 2800 barn under 3 års ålder vaccinerades under året, att jämföra med 235 barn under 2023.

Åldersgrupp TBE ▲	Total		0-2 år		3-6 år		7-18 år	
	Antal patienter	Antal vaccinationer	Antal patienter	Antal vaccinationer	Antal patienter	Antal vaccinationer	Antal patienter	Antal vaccinationer
Kommun - folkbokföring ▲	18 245	24 043	2 762	4 600	5 518	7 376	7 281	8 708
Enköping	2 116	2 716	416	710	595	745	763	869
Heby	798	1 101	87	146	199	280	317	408
Håbo	961	1 213	106	176	211	279	335	379
Knivsta	1 243	1 636	170	279	360	481	469	566
Tierp	713	992	99	171	230	328	360	461
Uppsala	10 714	14 093	1 682	2 761	3 483	4 661	4 343	5 151
Älvkarleby	358	484	41	71	113	150	195	248
Östhammar	1 350	1 808	165	286	328	452	500	626

Bild 2. Tabell över givna TBE-vaccindoser per kommun och åldersgrupper 2024 i Region Uppsala

Informationsbroschyr. Kulturdoulor.

För att förbättra information till målgrupper med lägre täckning än genomsnittet har ett enkelt skriftligt material på flera språk tagits fram i samarbete med barnhälsovården och några kulturdoulor. Kulturdoulorerna har bidragit på ett värdefullt sätt vad gäller förståelse för underlättande och hindrande faktorer för vaccination till barn i vissa immigrantgrupper, också vad gäller vaccination i ordinarie barnvaccinationsprogrammet.

Informationsbroschyerna har mottagits väl inom barnhälsovården, primärvården och elevhälsovården och även efterfrågats av några andra regioner i landet som inför kostnadsfria TBE-vaccinationer.

Bild 3. Broschyr om TBE-vaccination till föräldrar på svenska, somaliska, arabiska och tigrinja. Kan laddas ner från hemsidan [TBE \(fästingburen hjärninflammation\) - smittsam sjukdom](#)

Vaccintillgång och kostnader

Vaccin för regionen handlas upp av Adda inköpscentral i en nationell upphandling för samtliga regioner och löper över fyra år fram till 31 augusti 2025. Två vaccin finns upphandlade för TBE-vaccination varav Region Uppsala ingår i avropsgrupp A och tilldelats vaccinet Encepur® (Bavarian). Alla vaccinatörer som har TBE-vaccinationsavtal för barn med regionen kan avropa från avtalet, de regionala vaccinatörerna ska beställa vaccin från avtalet. Ersättning till vaccinatörer utgår med motsvarande upphandlat vaccinpris. Tillgången på Encepur® har tidigare år varit begränsad och flera vaccinatörer har även 2024 i stället använt vaccin från den alternativa leverantören.

Kostnad för vaccin och stickersättning har under året uppgått till ca 6 miljoner kronor.

Vaccinationstäckning 2024

Vaccinationstäckningen 2024 med 3 eller fler doser för personer 1–18 år var 30,8% med variation mellan kommuner 19,8 – 34,4%, se bild 4.

Kommun_distrikt	Andel dos >=3 (senaste dos)	Antal dos >=3
	30,9 %	25 026
Östhammar	34,4 %	3 388
Uppsala	32,3 %	818
Enköping	31,7 %	1 039
Älvkarleby	28,6 %	1 503
Heby	28,4 %	1 116
Knivsta	26,7 %	15 183
Tierp	26,3 %	546
Håbo	19,7 %	1 440

Bild 4. Tabell över TBE-vaccinationstäckning för barn 1–18 år december 2024 med 3 eller fler doser i kommunerna i Region Uppsala

Under året 2024 har vaccinationstäckningen med 3 eller fler doser i de grupper som 2022 och 2023 erbjöds kostnadsfri vaccination (3–18-åringar) ökat från 23,6% (med variation mellan kommunerna 15,1 – 26,6%) till 33,4% (med variation mellan kommunerna 21,2 – 37,3%) [3].

Ojämlig täckning

Vaccinationstäckningen inom kommunerna varierar stort mellan olika distrikt, se bild 5 och bild 6. Även vaccinationstäckningen i distrikt som ligger nära varandra och ingår i samma BVC- upptagningsområde kan variera signifikant. Främsta markör för ojämligt upptag är olika socioekonomi hos föräldrarna, med lägst vaccinationstäckning i distrikt med hög andel immigranter med socioekonomisk utsatthet.

	7-18 år (%)	1-6 år (%)
Enköping	30,4 (12,1 – 40,2)	33,8 (10,6 – 61,4)
Heby	29,3 (24,0 – 36,4)	24,9 (15,3 – 35,1)
Håbo	21,3 (7,7 – 31,4)	16,0 (5,9 – 21,8)
Knivsta	28,1 (13,2 – 37,1)	23,7 (11,3 – 30,4)
Tierp	29,3 (12,4 – 42,5)	20,1 (6,8 – 29,6)
Uppsala	35,8 (4,3 – 65,2)	24,2 (1,4 – 54,2)
Älvkarleby	32,4 (24,4 – 41,2)	19,8 (9,7 – 27,8)
Östhammar	36,6 (24,2 – 59,5)	29,9 (13,3 – 45,5)

Bild 5. Tabell som visar vaccinationstäckning mot TBE i december 2024 med 3 eller fler doser i kommunerna i Region Uppsala uppdelat på ålder motsvarande inskrivning i elevhälsa och BVC. Inom parentes visas variation mellan olika distrikt inom kommunerna.

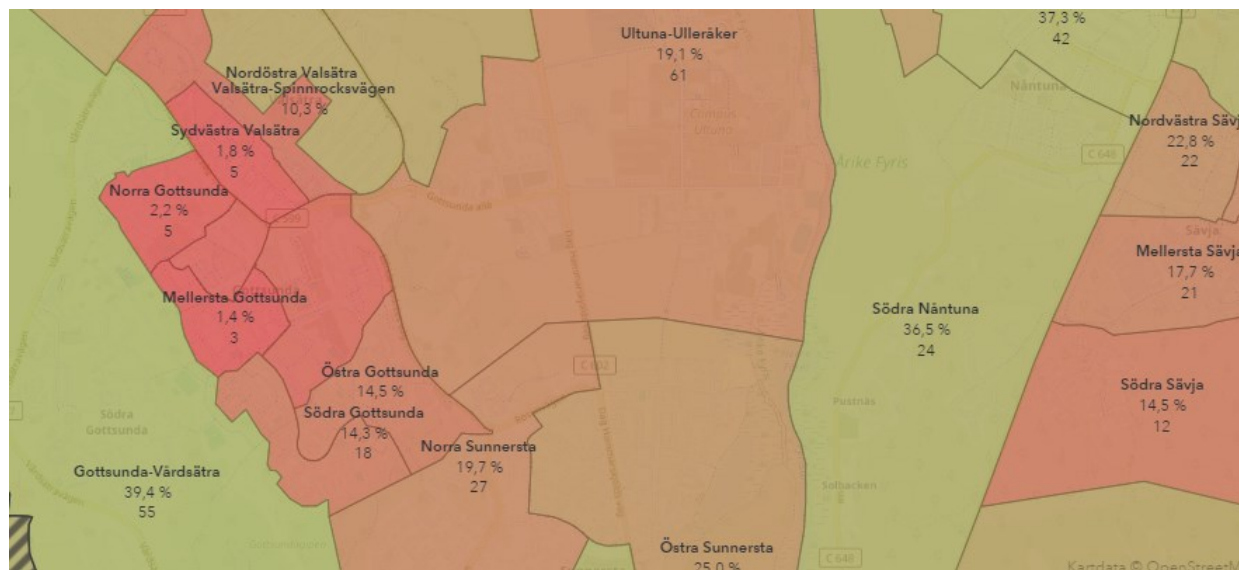

Bild 6. Bilden visar en karta med ett exempel på ojämna vaccinationstäckning med 3 eller fler doser hos 1 - 6-åringar mellan olika distrikt med geografisk närhet i Uppsala kommun.

Diskussion, slutsatser och förbättringsmöjligheter

Vaccinationstäckningen har gått upp i erbjudna grupper från 24 % till 31% med minst grundvaccination med tre eller fler doser. 5800 barn påbörjade vaccination under året (erhöll två doser) varav närmare 2000 var under 3 års ålder och kan tillskrivas den reviderade åldern för kostnadsfrihet. Fortsatt är vaccinationsupptaget ojämnt med lägre täckning i socioekonomiskt utsatta grupper. Vaccinationstäckningen mot TBE hos barn följer samma geografiska mönster som kan ses i andra åldersgrupper för andra vaccinationer, till exempel mot covid-19 och influensa till riskgrupper.

Regionen har inget uttalat mål för vaccinationstäckningen men för ett gott skydd i befolkningen bör en högre vaccinationstäckning eftersträvas. Prognosen för framtiden är högre medeltemperatur vilket leder till fler fästingar och längre exponeringsperiod under året. Naturligtvis är risken att bli fästingbiten och TBE-smittad beroende av i vilken utsträckning en enskild individ vistas utomhus i kontakt med växtlighet, men den sammantagna bedömningen är att alla som bor i Region Uppsala löper en större eller mindre risk att bli exponerad för TBE och rekommenderas vaccination. Vaccineffekten mot TBE har utvärderats i epidemiologiska studier och visar upprepat över 90% skydd mot sjukdom efter komplett grundvaccination med 3 doser [4]. Hur långa intervallen kan vara mellan påfyllnadsdoser för att upprätthålla ett bra skydd utvärderas efter hand och kan komma att ändras ytterligare framöver.

Vaccinationsvilja eller ovilja kan ha flera orsaker. Kunskap och kännedom om sjukdomen, kännedom om vaccin och vaccinationsmöjligheten samt uppfattningen om risken att drabbas av sjukdom ställt mot risken eller oron för biverkningar spelar in. Olika vaccin, eller sjukdomen de skyddar mot, kan vara förknippade med olika föreställningar hos olika personer eller grupper. Utöver kunskap och hållning till sjukdom och vaccination finns också

väl beskrivna underlättande och hindrande faktorer för att vaccination ska bli av – först att ta beslutet och sen själva genomförandet.

En viktig faktor för att vilja vaccinera sig eller sina barn är hög tilltro till den som rekommenderar en vaccination. Flera studier i Sverige och andra nordiska länder, liksom erfarenheter från kulturduolor i regionen talar för att föräldrar har ett högt förtroende och en hög tillit till sin sköterska på barnavårdscentralen.

Begriplig och enkelt formulerad information, som också bemöter farhågor kring vaccination, uppfattas också viktigt gällande föräldrars beslut om att vaccinera sina barn. I brist på bra information från vårdgivaren kan föräldrar söka information från mindre tillräkneliga källor och riskerar då att bli vilseledda.

Underlättande faktorer för att vaccination ska bli av är lätt tillgänglighet, enkel logistik och låga kostnader. Omvänt är höga kostnader, komplicerad logistik eller bokningsförfarande samt kostsam eller krånglig transport hindrande faktorer som sänker vaccinationsupptaget.

Dessa faktorer spelar roll för flertalet vaccinationer och TBE-vaccination kan naturligtvis inte väntas vara undantaget.

Förbättringsmöjligheter

Det förbättrade informationsmaterial som tagits fram under året är uppskattat och ska fortsatt finnas tillgängligt.

Allt fler BVC och skolor inkluderar information om TBE-vaccination i sina rutiner, det torde ge effekt att fler får bättre kännedom om indikation och möjlighet till kostnadsfri vaccination.

Några vårdcentraler vaccinerar barn i anslutning till BVC-besök, vilket klart sänker tröskeln att det blir av. Även om en verksamhet inte kan vaccinera vid ordinarie besök kan hjälp med bokning av vaccinationstid vara av stor nytta, i synnerhet när språkförbistring råder.

Det är positivt att merparten barn TBE-vaccineras utanför primärvården för att minimera undanträngningseffekter. För en del resurssvaga grupper är dock den logistik som krävs för att boka tid och ta sig till en privat vaccinationsbyrå ett stort hinder för att vaccination ska äga rum. För dessa grupper vore möjligheten till TBE-vaccination på den egna vårdcentralen, i linje med vårdcentralsavtalet, mycket önskvärt och en del i strävan efter en mer jämlik vaccinationstäckning.

Referenser

1. [Sjukdomsinformation om TBE – Folkhälsomyndigheten](#)
2. [TBE – sjukdomsstatistik – Folkhälsomyndigheten](#)
3. [Region Uppsala TBE vaccination 2022 och 2023](#)
4. [Schelling, J., Einmahl, S., Torgler, R., & Larsen, C. S. \(2024\). Evidence for a 10-year TBE vaccine booster interval: an evaluation of current data. *Expert Review of Vaccines*, 23\(1\), 226–236. <https://doi.org/10.1080/14760584.2024.2311359>](#)